

Ik heb het anders ervaren

N. Geleijnse
1924- 1944

“Laat ik beginnen met te zeggen dat ik contact heb opgenomen met De Glind naar aanleiding van het programma ‘Andere Tijden’ met als titel ‘Opvoeders tegen wil en dank’ van 6 maart 2014. Toen ik het programma zag, raakte ik geëmotioneerd. Ik was verbaasd en boos. Het beeld wat in die uitzending werd geschetst, was niet het beeld zoals ik het kende. Ik vond dat het programma geen recht deed aan het werk van mijn vader, mijn moeder, de pachters en de bedrijfsleiders die ik kende. Ik laat me dan ook graag interviewen om zo mijn verhaal te kunnen vertellen.

Mijn vader, Bartel Geleijnse, werd in juli 1924 aangesteld als directeur van De Glindhorst. Zowel moreel als financieel was het een bende toen mijn vader het overnam. Voordat mijn vader besloot om zijn benoeming te aanvaarden is hij ter orientatie op zijn verzoek door de toenmalige minister van justitie ontvangen; de minister gebruikte ter kenschetsing van wat mijn vader te wachten stond de woorden “ reiniging van de Augiasstal”. Uiteraard is deze herinnering niet van mijzelf. Maar de geschiedenis van de familie is goed gedocumenteerd en ook mijn geheugen laat nog niets te wensen over. Ik ben in 1922 geboren en was twee jaar toen ik als ‘eigen kind’ op De Glindhorst kwam wonen. Overigens, het verschil tussen eigen kinderen, paviljoens- en pleegkinderen zegt mij niet zoveel. In mijn beleving was er in de praktijk van alledag geen wezenlijk onderscheid. Zo betond er in die tijd maar één school en daar gingen alle kinderen , eigen en pleegkinderen, van De Glindhorst heen. Mijn medeleerlingen waren mijn speelkameraden. Er waren drie leerkrachten waaronder meneer Krepel. Hij was het hoofd van de school. Hij werd later opgevolgd door meneer Hogeweg.

De herinnering uit de eerste jaren die op mij de meeste indruk heeft gemaakt, is het moment dat mijn vader naar de veiling van de failliete boedel van De Glindhorst in Achterveld ging. Dat was een spannende dag omdat op die dag beslist werd over het voortbestaan van het jeugdorp. Ook als kind voelde je die spanning aan. We stonden met een groep mensen te wachten op de uitslag toen mijn vader aan kwam fietsen en al van verre schreeuwde: “Het is gelukt, Besselaar heeft het gekocht”. Dat was een moment van vreugde. Spontaan werd toen gezongen “Geloofd zei God met diepste ontzag”. Hij kon doorgaan met zijn werk. Op 1 januari 1928 ging De Glindhorst onder de naam Rudolphstichting verder. Ik heb van 1924 tot 1944 op de stichting gewoond. Mijn kinder- puber- en jongvolwassen jaren heb ik hier doorgebracht. Die jaren hebben mij gevormd als mens en mij geleerd wat het betekent om in de veiligheid van een eigen thuis te worden opgevoed en wat het betekenen moet om die geborgenheid te missen. In mijn latere leven en werk als advocaat, directeur van een inrichting en als politierechter zijn die ervaringen zeer nuttig geweest.

De beginjaren waren een tijd van grote armoe. Als kind heb ik hier trouwens niets van gemerkt. Mijn moeder was in staat om van een dubbeltje een kwartje te maken. We leefden van de opbrengsten uit de boerderij/tuinderij van de stichting en van de giften in natura. Uit de jaarverslagen die ik nog in mijn bezit heb, kun je lezen dat de eerste drie jaar geen salaris werd betaald. Ook het verhaal van mijn moeder geeft een duidelijk beeld van die tijd.

Mijn vader was gereformeerd en een gelovig mens. Hij was beroepsmilitair en gaf wiskunde- les op de KMA te Breda. Hij werd benaderd door de predikant, dominee Hagen, om de zaak weer op poten te zetten. Door het beroep dat de diaconie op hem deed werd hij geraakt. Hij solliciteerde en werd aangenomen. Ik heb mijn vader altijd gekend als een integere man. Hij was streng, dat wel. Niet alleen voor anderen, ook in zijn eigen gezin. Bijvoorbeeld bij het opmaken van het bed, dat moest precies volgens de regels zoals hij het geleerd had in dienst. Klopte dit niet dan kon je opnieuw beginnen. Ik heb een mooie jeugd gehad. Je hoefde bij mijn ouders niet te klagen dat je het slecht

had, want dan kreeg je te horen: “Hoezo slecht, wat denk je van de kinderen die hier geplaatst zijn!” Pedagogisch wellicht niet helemaal verantwoord, maar mijn ouders hadden wel gelijk. Je vertelt mij nu een verhaal over een interview met de toenmalige directeur Constant Goede in de Barneveldse Krant van juni of juli 1990, geschreven door Barend Wandelaar. In dat artikel wordt door de heer Goede verteld dat er tijdens het directeurschap van mijn vader elke ochtend een reveille werd gehouden bij de vlaggenmast en dat het Wilhelmus werd gezongen. Dat is grote onzin. 's Morgens gingen wij al om acht uur naar school en vanaf die tijd hield mijn vader spreekuur in onze woning tot half tien. De mensen die hem wilden spreken, zoals de pachters of de bedrijfsleiders zaten dan bij ons thuis in de gang te wachten tot ze aan de beurt waren. Mijn vader had met iedereen contact, ook met de pleegkinderen. Zelf hadden we twee pleegkinderen in huis. Beide kinderen maakten gewoon deel uit van ons gezin. Er was geen verschil in behandeling. Dat blijkt ook wel uit de brieven die de kinderen in de beginjaren vijftig hebben geschreven aan mijn vader. Die brieven heb ik nog in mijn bezit.

Ik wil nog even terugkomen op de uitzending van ‘Andere Tijden’. Ik vond het beeld dat geschetst werd in de uitzending te eenzijdig. Ik weet hoe zorgvuldig mijn vader omging met het aannemen van pachters. Hij ging zelf thuis bij de mensen kijken hoe het stond met de hygiëne en hij won informatie in, onder andere bij de dominee. Het waren ook altijd gezinnen met eigen kinderen die werden aangenomen. Hij ging niet over een nacht ijs. Uiteraard weet ik niet wat zich precies bij elk gezin in huis heeft voorgedaan. Ik leerde de kinderen kennen van catechisatie, school, Koninginnedag feesten en het verenigingsleven. Ik zeg niet dat de verhalen van de mensen in de uitzending onjuist zijn, dat kan ik niet beoordelen, maar er is ook een andere kant. De uitzending gaf een generaliserend beeld, dat stellig niet spoorde met de heersende cultuur. Ik ken het rapport dat door het toenmalige bestuur in 1954 is uitgebracht en waarin een groot aantal boerenpleeggezinnen ongeschikt werd bevonden. Maar ik wil toch wel opmerken dat, aldus het rapport, de mate van ongeschiktheid van een aantal gezinnen ook bepaald werd door ouderdom, teveel eigen kinderen en ziekte.

Wat betreft de activiteiten op de stichting. Dat was altijd een bijzondere belevenis. Neem bijvoorbeeld de kerstviering. Op 2e kerstdag was er 's middags altijd een bijeenkomst voor de gezinnen met jonge kinderen. Er werd gezongen, een kerstverhaal verteld en ieder gezin kreeg een presentje, zoals een sinaasappel. Ook kreeg elk kind een boekje. Je kent die boekjes wel van W.G. van der Hulst. Dat soort boekjes waren het. En 's avonds was er een bijeenkomst voor de gezinnen met oudere kinderen. De oudste zoon van wasbaas Dijkstra, Cor, speelde dan op het harmonium en we zongen kerstliederen. Tijdens dit soort bijeenkomsten heb ik geen onderscheid gevoeld. Met Koninginnedag deden we spelletjes en ook pachtboeren deden mee aan de versierde optocht. Daar werd altijd een wedstrijd van gemaakt. Zelf heb ik nooit een prijs gewonnen, maar het was wel leuk. Mijn mooiste versiersel was ‘De Vliegende Hollander’. En ook de kampweken waren geweldig. Mijn vader had veel contacten in het leger en hij kreeg gemakkelijk materiaal los, zoals tenten. Dat waren mooie weken. Ook speelden we in het bos of in de gracht met een zelfgemaakt vlot.

De oorlogstijd is wel erg bepalend geweest voor ons als gezin en vooral voor mijn vader. Bij de voormobilisatie in augustus 1939 werd hij onder de wapenen geroepen en hij is als krijgsgevangene afgevoerd naar Nieuwersluis. In juni 1940 mocht hij naar huis. In oktober 1940 is hij naar Buchenwald getransporteerd en in 1941 werd hij weer vrijgelaten door de Duitsers. De periode in dat concentratiekamp is hij nooit helemaal te boven gekomen. Hij kwam meer dood dan levend thuis. Het heeft bijna een jaar geduurd voordat hij weer enigszins hersteld was en zijn werk als directeur van de stichting voort kon zetten. Maar hij was niet meer de oude. Gaandeweg ontstonden er gespannen verhoudingen tussen hem en de administrateur, de heer Blok, en tussen directeur en bestuur. Wat er precies is fout gegaan weet ik niet, dat is ons nooit verteld.

Mijn broer en ik hebben later samen geprobeerd te analyseren hoe dit kon zijn ontstaan en we kwamen tot de conclusie dat mijn vader waarschijnlijk te weinig rekening heeft gehouden met de positie van de heer Blok, die in de jaren van mijn vaders afwezigheid het directeurschap had waargenomen. Hij heeft te direct alle touwtjes weer in handen willen nemen en daarbij te weinig begrip en respect opgebracht en heeft niet zo tactvol gehandeld. Mijn vader kon zich ook overigens moeilijker beheersen en dat kwam soms ook tot uiting in zijn bejegening van bedrijfsleiders. Dat vonden wij niet billijk. We vingen in de gang wel eens op hoe hij zich uitte en dat was soms onheus. Dit was een pijnlijke periode, die nogal vertekend werd door de omstandigheden. Eind 1944 begin 1945 woonde ik in Barneveld op kamers. Ik ging rechten studeren in Amsterdam. Ik begrijp achteraf dat het bestuur toentertijd heeft ingegrepen en dat mijn vader het veld moest ruimen. Dat is een verstandig besluit geweest. Het is echter niet zo dat bij zijn vertrek het gezin werd uitgejouwd en vertrokken is op een boerenkar. Er stond gewoon een verhuiswagen ter beschikking. Dat verhaal van die boerenkar slaat er op dat, toen in 1944 een deel van ons huis door de Duitsers werd gevorderd, bestanddelen van het meubilair per boerenwagen zijn ondergebracht bij boer Wufst Lagerweij. Niemand die daarbij heeft staan joelen. Ik heb dit niet zelf meegemaakt maar heb dit van mijn jongere broer.

Net zo als vele anderen hadden ook wij Joodse onderduikers in huis. Die zijn de jaren nadien onze huisvrienden gebleven.

Wat ik ook nog weet uit de oorlogstijd op de Rudolphstichting is dat er op een avond bij ons op de deur werd geklopt. Er stond een Duitse soldaat op de stoep. Hij had vaak op het orgel bij ons horen spelen en vroeg of hij dat ook zou mogen; hij was kerkorganist. Die avond heeft de soldaat op het harmonium gespeeld en wij hebben met z'n allen gezongen. Ook de bouw van de kerk in 1941 was een bijzondere gebeurtenis. Iedereen werkte mee als opperman: stenen sjouwen, zand scheppen etc. Het was een project in eigen beheer. Mijn vader was voor de oorlog begon, betrokken bij de plannen en de architect was, naar ik meen, de heer Sikma. Toen mijn vader terugkwam uit Buchenwald stond het gebouw er. Dat was voor hem een bijzondere gebeurtenis.

Ik hoop dat mijn gezondheidstoestand het toelaat dat ik aanwezig kan zijn bij de reünie in oktober. Ik ben nieuwsgierig geworden naar de verhalen uit die tijd en ik begrijp dat een aantal kinderen van toen andere gevoelens heeft overgehouden aan hun verblijf op de stichting in de periode dat mijn vader daar directeur is geweest. Dat is pijnlijk voor hen. Ik zou ze graag ontmoeten en met ze van gedachten wisselen. Ik heb nog een tweetal brieven van pleegkinderen die je mag gebruiken en twee oude foto's. Op een van de foto's zie je twee pleegkinderen die op de Rudolphstichting zijn getrouwd in die tijd. Een Rudolph huwelijk zoals jij dat noemt. Het was het huwelijk tussen Egbert v/d Hoek en Sjaantje Ippel.

O, dat zou ik bijna vergeten. Wat eigenlijk uniek was in die tijd, was dat er ook al voor nazorg werd gezorgd. Ik weet de naam van die man nog. Hij heette Storm. Hij zorgde voor werkplekken en had namens de stichting regelmatig contact met de kinderen die van de Rudolphstichting vertrokken waren.

In jeugdorp De Glind kom ik nog wel eens om een kopje koffie te drinken in de Glindster. Mijn oudste zus heeft met onze hele familie daar in 2009 haar 90e verjaardag gevierd.”

N. Geleijnse